

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันการพัฒนาในกระแสโลกาภิวัตน์ทำให้โลกเกิดการเปลี่ยนแปลงในหลายด้านที่สำคัญ ได้แก่ เศรษฐกิจ การค้า สังคม วัฒนธรรม รวมทั้งการติดต่อสื่อสารอย่างไร้ขีดจำกัด ส่งผลให้เกิดการเจริญเติบโตของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเป็นไปอย่างรวดเร็ว ประเทศต่าง ๆ ให้ความสำคัญกับการรวมตัวกันในแต่ละภูมิภาคเพื่อให้เกิดความร่วมมือกัน มีอำนาจต่อรองและเกิดความแข็งแกร่งทางด้านต่าง ๆ ประเทศไทยเป็นอีกประเทศหนึ่งที่ต้องเผชิญหน้าต่อการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในหลายบริบท ทั้งที่เป็น โอกาสและข้อจำกัดต่อการพัฒนาประเทศ จึงได้มีการเตรียมความพร้อมของคนและระบบให้สามารถปรับตัวพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นอีกในอนาคต โดยร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาคลงนามในปฏิญญาว่าด้วยความร่วมมืออาเซียน เพื่อแสดงความเห็นชอบให้จัดตั้งประชาคมอาเซียน (ASEAN Community – AC)

การจัดตั้งประชาคมอาเซียนนี้จะทำให้อาเซียนรวมตัวกันเป็นชุมชนหรือประชาคมเดียวกัน มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความเข้าใจอันดีต่อกันระหว่างประเทศในภูมิภาค ชำรงไว้ซึ่งสันติภาพ เสถียรภาพ และความมั่นคงทางการเมือง สร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าทางด้านเศรษฐกิจ การพัฒนาทางสังคมและวัฒนธรรม การกินดีอยู่ดีบนพื้นฐานของความเสมอภาค และผลประโยชน์ร่วมกันของประเทศสมาชิกซึ่งในปัจจุบันมีสมาชิกทั้งหมด 10 ประเทศ ได้แก่ ประเทศไทย อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ บรูไน เวียดนาม ลาว พม่า และกัมพูชา โดยหวังว่าจะดำเนินการจัดตั้งประชาคมให้สำเร็จภายในปี พ.ศ.2558 เพื่อพร้อมรับสภาวะการแข่งขันที่รุนแรง โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจของโลก สำหรับการเตรียมความพร้อมเพื่อก้าวเข้าสู่การเป็นประชาคมอาเซียนนั้น ประเทศไทยในฐานะที่เป็นหนึ่งในผู้นำในการก่อตั้งสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือ อาเซียน (Association of South Asian Nation :ASEAN) เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2510 นั้น ได้มีการเตรียมความพร้อมเพื่อก้าวเข้าสู่การเป็นประชาอาเซียนโดยได้พัฒนาในหลาย ๆ ด้าน รวมทั้งด้านการศึกษา ซึ่งจัดอยู่ในประชาคมสังคมและวัฒนธรรม ที่จะมีบทบาทสำคัญที่จะส่งเสริมให้ประชาคมด้านอื่น ๆ ให้มีความเข้มแข็ง เนื่องจากการศึกษาเป็นรากฐานของการพัฒนาในทุก ๆ ด้าน และมีการส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางด้าน

อาเซียนศึกษา เป็นศูนย์การเรียนรู้ด้านศาสนาและวัฒนธรรมเพื่อขับเคลื่อนประชาคมอาเซียนด้วยการศึกษา ด้วยการสร้างความเข้าใจในเรื่องเกี่ยวกับเพื่อนบ้านในกลุ่มประเทศอาเซียน ความแตกต่างทางด้านชาติพันธุ์ หลักสิทธิมนุษยชน เป็นต้น และระบอบการศึกษาได้ถูกกำหนดให้เป็นกลไกสำคัญที่จะผลักดันให้เกิดการพัฒนา และเสริมสร้างขีดความสามารถและศักยภาพของคนไทยให้เท่าเทียมกับประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาคอาเซียน

การจัดการศึกษาที่ดีต้องก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในกระแสโลกาภิวัตน์ ซึ่งกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, หน้า 114) ได้จัดทำหลักสูตรที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง สิ่งเหล่านี้ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจว่ามนุษย์ดำรงชีวิตอย่างไร ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคล ตลอดจนการอยู่ร่วมกันในสังคม การปรับตัวตามสภาพแวดล้อม การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด นอกจากนี้ ยังช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจถึงการพัฒนา เปลี่ยนแปลงตามยุค กาลเวลา ตามเหตุปัจจัยต่าง ๆ ทำให้เกิดความเข้าใจตนเองและผู้อื่น มีความอดทน อดกลั้น ยอมรับในความแตกต่าง และมีคุณธรรม สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ และสังคมโลก

ถ้าหากความเป็นพลเมืองดีซึ่งเป็นเป้าหมายของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ผู้เรียนจะต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ คือ องค์ประกอบที่หนึ่งคือ ความรู้ ซึ่งหมายถึง ความรู้ในเนื้อหาสาระที่สร้างจิตสำนึกของการเป็นคนดีของสังคมเป็นประชาชนที่มีการศึกษาทำความเข้าใจปัญหาสังคม เชื่อมโยงกับการดำรงชีวิตของผู้เรียนและของผู้อื่น ได้ ส่งเสริมความเข้าใจโลก เข้าใจปฏิสัมพันธ์ที่มนุษย์มีต่อกัน เข้าใจความหลากหลายทางวัฒนธรรมและมรดกทางวัฒนธรรม และให้เครื่องมือแก่ผู้เรียนในการทำความเข้าใจคิดเพื่อเป็นสาระการเผชิญและตัดสินใจใด ๆ ในปัจจุบัน โดยตระหนักถึงผลที่จะเกิดขึ้นและวางแผนสู่ออนาคต องค์ประกอบที่สองคือ ทักษะกระบวนการ ซึ่งประกอบด้วยทักษะทางวิชาการและทักษะทางสังคมที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาบุคลิกภาพของผู้เรียนให้เป็นผู้รอบรู้มีบุคลิกภาพที่เหมาะสมและสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข องค์ประกอบที่สาม คือ คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม เช่น การรู้จักตนเอง การพึ่งตนเอง การยึดมั่นในความยุติธรรม ความเสมอภาคและเสรีภาพ เป็นต้น (กรมวิชาการ, 2545ข, หน้า 9-11) การอบรมบ่มนิสัยให้เกิดความรับผิดชอบทางสังคม ทางศีลธรรม และจริยธรรม ซึ่งเป็นรากฐานเบื้องต้นของการเป็นพลเมือง-พลโลก ที่มีความรับผิดชอบ ช่วยให้ผู้เรียนรู้มีความเชื่อมั่นใจตนเอง มีความประพฤติและพฤติกรรมที่รับผิดชอบต่อสังคม เป็นผู้มีศีลธรรมและจริยธรรมทั้งในระหว่างที่ศึกษาอยู่ภายในและภายนอกโรงเรียน และมีความสัมพันธ์ต่อผู้อื่นและต่อสังคมโดยรวมอย่างเคารพสิทธิเสรีภาพผู้อื่น เคารพกฎกติกาของสังคม ในรูปของกฎหมายระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544)

ทักษะ ความรู้ และทัศนคติที่นักเรียนจำเป็นต้องมีเพื่อให้ตนเป็นพลเมืองที่มีประสิทธิภาพ นั้นนักเรียนจำเป็นต้องมีกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน การศึกษา เรื่องความเป็นพลเมืองนั้นไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะในห้องเรียนที่มีครูเป็นผู้ดูแลตลอดเวลา แต่การศึกษา เรื่องพลเมืองดีคือวิธีการที่นักเรียนได้เรียนรู้ได้อย่างไรและนักเรียนได้เรียนรู้อะไร (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545, หน้า 3)

การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน จากคู่มือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กำหนดไว้ว่า ทักษะทาง สังคม ได้แก่ การร่วมมือและการมีส่วนร่วมในสังคม การดูแลรักษา การเอาใจใส่ให้บริการ การมี ส่วนร่วมในสังคม ทักษะและกระบวนการกลุ่ม พัฒนาความเป็นผู้นำผู้ตามในการทำงานกลุ่ม เห็น คุณค่า เคารพตนเองและผู้อื่น ยอมรับในความคล้ายคลึงและความแตกต่างของสิ่งมีชีวิตทั้งหลาย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545, หน้า 10)

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดวิสัยทัศน์ มุ่งพัฒนา ผู้เรียน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึก สำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลเมืองโลก ยึดมั่นในการปกครองระบอบ ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข มีความรู้ ทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติที่จำเป็น ต่อการศึกษาต่อการประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐาน ความเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, หน้า 4) นอกจากนั้นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550 – 2555) ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการปรับเปลี่ยนจุดเน้น ในการพัฒนาคุณภาพคนในสังคมไทยให้มี คุณธรรม และความ รอบรู้เท่าทัน ให้มีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และ ศิลธรรม สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงเพื่อนำไปสู่สังคมฐานความรู้ได้อย่างมั่นคง แนวการ พัฒนาค้นคว้ามุ่งเตรียมเด็กและเยาวชนให้มีพื้นฐานจิตใจที่ดีงาม มีจิตสาธารณะ พร้อมทั้งมี สมรรถนะ ทักษะ และความรู้พื้นฐานที่จำเป็นในการดำรงชีวิต อันจะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศ แบบยั่งยืน (สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2549) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550–2554) ยังมีวิสัยทัศน์ ดังนี้ “สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน (Green and Happiness Society) คนไทยมีคุณธรรมนำความรอบรู้ รู้เท่าทันโลก ครอบครัวยั่งยืน ชุมชนเข้มแข็ง สังคมสันติสุข เศรษฐกิจมีคุณภาพ เสถียรภาพ และเป็นธรรม สิ่งแวดล้อมมีคุณภาพและ ทรัพยากรธรรมชาติยั่งยืน อยู่ภายใต้ระบบบริหารจัดการประเทศที่มีธรรมาภิบาล ดำรงไว้ซึ่งระบอบ ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และอยู่ในประชาคมโลกได้อย่างมีศักดิ์ศรี”

ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการในการพัฒนาเยาวชนของชาติเข้าสู่โลกยุคศตวรรษที่ 21 โดยมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณธรรม รักความเป็นไทย มีทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ มีทักษะด้านเทคโนโลยี สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมโลก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

จากความสำคัญดังกล่าว และด้วยระยะเวลาอันใกล้ในปี พ.ศ. 2558 ประเทศไทยก็จะก้าวเข้าสู่ความเป็น “ประชาคมอาเซียน” หรือชุมชนขนาดใหญ่ที่มีความเป็นหนึ่งอย่างเป็นทางการ ข้ามพรมแดนในฐานะครูผู้สอนในรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จึงได้สนใจศึกษาการรับรู้ ความเป็นพลเมืองดีอาเซียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดนาเอี้ยง เพื่อจะทำให้ทราบถึงการรับรู้และความพร้อมในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ท่ามกลางความแตกต่างในสังคมอาเซียนได้อย่างสันติสุขและยั่งยืนในอนาคต อีกทั้งจะนำผลจากการศึกษาในครั้งนี้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนได้มีประสบการณ์เข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนและเตรียมความพร้อมในการปฏิบัติตนให้เหมาะสมเป็นพลเมืองดีของประชาคมอาเซียนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

ศึกษาการรับรู้ความเป็นพลเมืองดีอาเซียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดนาเอี้ยง จังหวัดลำปาง

ขอบเขตของการศึกษา

ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดนาเอี้ยง จำนวน 20 คน

ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาที่ใช้ในการศึกษา คือ การรับรู้โดยการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีอาเซียน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดนาเอี้ยง จังหวัดลำปาง ซึ่งได้แก่ 1. การมีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ ทำงานอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้ 2. การยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม 3. การแสดงออกถึงมารยาทไทยและมารยาททางสังคมได้อย่างเหมาะสมถูกต้องกาลเทศะ 4. การปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของครอบครัวและชุมชน 5. การใช้วิธีแก้ปัญหาอย่างสันติ

นิยามศัพท์เฉพาะ

การรับรู้ หมายถึง การที่นักเรียนยอมรับว่าได้แสดงพฤติกรรมหรือปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีอาเซียน
พลเมืองดีอาเซียน หมายถึง พลเมืองที่ประพฤติปฏิบัติตนเป็นคนดี เพื่อให้เกิดความสงบ
 และอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในประชาคมอาเซียน ประกอบด้วย การมีความรับผิดชอบต่อน้ำที่
 ทำงานอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ การยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม การแสดงออกถึงมารยาทไทย
 และมารยาททางสังคมได้อย่างเหมาะสมสมยุคกาลเทศะ การปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ
 ชีวิตประจำวันของครอบครัวและชุมชน และการใช้วิธีแก้ปัญหาอย่างสันติ

การมีความรับผิดชอบต่อน้ำที่ ทำงานอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ หมายถึง รับผิดชอบต่องานในหน้าที่
 ของตนเองที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จลุล่วง ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี มีมนุษยสัมพันธ์ ปรับตัวเพื่อ
 อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และเสนอแนะความคิดเห็นของตนเองได้

การยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม หมายถึง ยอมรับทั้งความเหมือนและแตกต่าง
 ด้านวัฒนธรรม และวิถีการดำเนินชีวิตของชาติอื่นในอาเซียน พร้อมทั้งจะเรียนรู้ซึ่งกันและกันเพื่อ
 การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และการพัฒนาประชาคมอาเซียนอย่างยั่งยืน

การแสดงออกถึงมารยาทไทยและมารยาททางสังคมได้อย่างเหมาะสมยุคกาลเทศะ
 หมายถึง แสดงมารยาทไทยและมารยาทสังคมที่งดงาม เช่น การแสดงความเคารพ การแสดงกิริยา
 อากักร การทักทาย การสนทนา และการใช้คำพูด ได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์

การปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของครอบครัวและชุมชน หมายถึง
 การปฏิบัติตนให้ถูกต้องตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตประจำวันเพื่อความสงบสุขของ
 สังคม เช่น การปฏิบัติตนให้ถูกต้องเหมาะสมตามบทบาทและหน้าที่ของตนเองในครอบครัวและ
 ชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ ปฏิบัติตามกฎหมายจราจร ไม่มีพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด

การใช้วิธีแก้ปัญหาอย่างสันติ หมายถึง รู้จักวิธีการและแสดงออกถึงการแก้ปัญหาที่เกิด
 ขึ้นกับตนเองหรือเหตุการณ์ที่ตนเองเกี่ยวข้องอย่างสันติวิธี เพื่อการอยู่ร่วมกันในประชาคมอาเซียน
 อย่างสันติสุข

นักเรียน หมายถึง บุคคลที่ศึกษาอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของ โรงเรียนวัดนาเอี้ยง
 อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง ปีการศึกษา 2555 จำนวน 20 คน

ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

1. ผลจากการศึกษาทำให้ทราบถึงการรับรู้โดยการปฏิบัติตามความเป็นพลเมืองดีอาเซียน
 ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดนาเอี้ยง จังหวัดลำปาง
2. ผลจากการศึกษาสามารถใช้เป็นแนวทางให้แก่ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่เกี่ยวข้อง
 นำไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาการเรียนรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตนเป็น
 พลเมืองดีอาเซียนของนักเรียนในระดับชั้นอื่น ๆ